

Pericopa Mišpatim - Specificul dreptului evreiesc [anul 5781]

După credința evreiască, pe Muntele Sinai s-a dat tot codul legal care cuprinde două feluri de legi: unele numite *hukim*, legi care cuprind mișvoturile și care nu sunt bineînțelese mental, iar celelalte legi numite *mišpatim*, judecăți, și care cuprind mișvoturile care sunt înțelese de la sine și a căror listă o găsim la Rași: idolatrie, vărsare de sânge, furt și binecuvântarea Domnului.

Și cele două table cu care a coborât Moșe sunt împărțite la fel: Primele cinci mișvot sunt între om și Kadoș Baruch Hu, adică acele numite *hukim* חוקים și care nu sunt bineînțelese de la sine. Ultimele cinci sunt mișvot între un om și semenul lui, adică *mišpatim* משפטים. Acestea apar într-o formulă în lărgită în pericopa următoare, care chiar se numește Mišpatim. Acestea sunt mișvot pe care mintea omului, logica lui, spun că trebuie îndeplinite (de exemplu să nu omori). Întrebarea care se pune de ce era nevoie de o poruncă divină ca aceste mișvot să fie și scrise. Într-adevăr putem găsi o serie de argumente care să ne convingă că aceste mișvot date de autoritatea superioară sunt fundamentale pentru dreptul evreiesc ca și cel al altor popoare. Printre aceste argumente găsim:

1. **Forță, tărie.** Ideea este că autoritatea care poruncește adaugă forță poruncii. În Talmud scrie: „Este mai mare cel care a primit porunca și execută, decât cel care nu a primit porunca și execută” (tractatul Kidușin 31:a). A fi mare înseamnă nu numai a îndeplini cu exactitate porunca, ci a fi în același timp generos, cu îndurare. Marele rabin, Kuk (prim rabin al Israelului în perioada interbelică) spune că acestea sunt amănuntele pe care Toraua le adaugă celor zece porunci și care lipsesc la națiunile care au luat doar cele zece porunci.
2. **Dreptul și morală.** În dreptul modern s-a stabilit că aceste două principii sunt separate, cele două părți sunt judecate doar după lege, iar judecătorul decide doar după criteriile de justiție. Spre deosebire de acest lucru, în halachaua evreiască aceste două principii fundamentale sunt legate între ele. Poruncile morale obligă întotdeauna cu toate că nu pot fi impuse, decât după regula numită în halacha „*lifnim mișurat hadin*” לפנים משורת הדין. În halacha judecătorul este autorizat să țină seamă și de considerări de morală. Din această cauză există în dreptul evreiesc ideea de excepție de la lege „*lifnim mișurat hadin*” לפנים משורת הדין (dincolo de linia legii).
3. **Dreptul și generozitatea (țdaka צדקה).** Morala este sensibilă de obicei față de cei slabi și dreptul evreiesc îi apără în mod deosebit. Spre deosebire de dreptul popoarelor care adoptă egalitate totală, dreptul evreiesc îi apără pe cei slabi în mod aparte. Așa apare grija aparte pentru văduvă și orfan, grija pentru cel care nu este în stare să-și achite datoriile etc. Rambam (Maimonides) spune: „Rolul judecătorului este să-l salveze pe cel opresat de asupritor” (Hilhot Sanhedrin 2:7).

În dreptul evreiesc există o apărare excesivă pentru cel care se află pe marginea vieții. Așa că femeia nu are voie să se atingă de pruncul ei prin avort, iar pe de altă parte nu este voie ca un bolnav terminal să fie deconectat de la aparatul de respirație.

4. **Adevărul și dreptul.** Câteodată adevărul se ciocnește cu stabilitatea. În dreptul modern se preferă de obicei stabilitatea juridică și ca atare dosare judecate definitiv se redeschid foarte greu. Mai există și

regula prescripției. Toate acestea nu există în halacha. Aici este necesar ca să fie observate precis probele aduse de procuror de halacha. Pe când redeschiderea unui proces definitiv astăzi este aproape imposibil, în halacha este cu mult mai ușor, cu toate că și aici sunt limitări (vezi Talmud tractatul Sanhedrin 31:b).

5. **Scopul justiției.** Justiția în general are ca țel repararea lumii și păstrarea ordinii sociale, pe când dreptul evreiesc care este o parte din halacha are scopul de a repara „trupul și sufletul” și „să vă fie bine” (vezi Deuteronom 5:33).
6. **Echilibru între valori.** Toate sistemele de drept se bazează pe valori, chiar dacă ele nu apar verde în ochi. Aceste valori diferă de la o societate la alta. De exemplu „onoarea, demnitatea omului” este perceput la evrei diferit de alte societăți. Însă aici nu este vorba doar de valori de morală amintite mai sus, ci chiar de reguli juridice „tehnice”. De exemplu un contract între două părți. După halacha un contract este finalizat odată cu primirea mărfii, pe când în dreptul general este de ajuns înțelegerea de „vânzare-cumpărare”, adică înțelegere fără finalizarea primirii mărfii.

Mai există o serie de diferențe esențiale între dreptul general și cel evreiesc pe care nu le vom aminti.

În concluzie, diferențele dintre dreptul evreiesc și cel general sunt mai mari decât asemănările. De aici putem înțelege mai bine cuvintele profetului Mica 4:5:

„Căci toate popoarele vor umbla fiecare în numele dumnezeului său, dar noi vom umbla în numele lui Adonai pentru totdeauna, în vecii vecilor”.

Câteva cuvinte despre tribunale. În perioada biblică, legea – halachaua se implementa direct de judecători care stăteau la porțile orașelor și judecau. În perioada post-biblică judecata se desfășura în tribunale, cu judecători, procurori și avocați, iar singura lege era halachaua. Astăzi, în Israel sunt două sisteme de tribunale paralele. Primul, tribunalele civile care judecă după dreptul civil modern toate felurile de procese. În paralel, există un sistem de tribunale religioase care judecă doar probleme personale între om și semenii lui: divorț, moștenire, tutela pe copii etc. Legea este doar halachaua. De obicei, se poate alege la ce tribunal apelezi.